

DE ZIN DER DINGEN

DEEL 1: LEVEN MET ELKAAR

JAAP BÖNKER & RUBEN HADDERS

De Zin Der Dingen

Jaap Bönker & Ruben Hadders

©2026 Scholten Uitgeverij B.V.

info@scholtenuitgeverij.nl

www.scholtenuitgeverij.nl

Vormgeving omslag en binnenwerk: GRAVUS.nl

Drukwerk: Drukcase

Redactie: Dick van Bloois

Eerste druk, januari 2026

ISBN: 9789083581835

NUR: 704; 681

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, geluidsband, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

De Bijbelteksten in deze uitgave zijn, tenzij anders vermeld, ontleend aan de NBV21. Alle rechten voorbehouden

Copyright © Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap 2026

Beeldmateriaal gebruikt met toestemming van rechthebbenden.

Mocht iemand ondanks zorgvuldige controle menen rechten te hebben op een gebruikte afbeelding, dan verzoeken wij vriendelijk contact op te nemen met de uitgever.

De Zin Der Dingen

DEEL 1

Leven *met*
Elkaar

INHOUD

VOORWOORD	8
INLEIDING	11
BAKPLAAT	21
BED OF SLAAPMAT	25
BEZEM	29
BIJL	33
BOOG EN PIJL	36
BOUWSTEEN	40
BRONNEN EN PUTTEN	43
DEUREN EN SLOTEN	47
DROOGMAT	53
GEWICHTEN EN MATEN	56
GOUD	61
GRAF EN RUSTPLAATS	65
HAMER	70
HOEKSTEEN	74
HUIS	79
KRUIK	83
LICHT EN LAMP	87
MAND	90
MES	94
OVER	98
PARFUM	102

PASLOOD OF PEILLOOD	106
POTTEN	110
PRIEM	114
SANDALEN	118
SCHEERMES	121
SCHORPIOEN	124
SIERADEN	127
SLOT EN SLEUTEL	131
SPEER	135
SPIEGEL	139
SPINTOL	143
TANDENBORSTEL	146
TENT	149
TENTPIN	153
TOUW	157
VUURPOT OF BEKKEN	160
VUURSTEEN	164
WEEGSCHAAL	167
ZAAG	171
ZEEP	175
ZEGELRING	178
ZOUT	183
ZWAARD	186

Voorwoord

Waarom zou je een boek schrijven over bijbelse voorwerpen? Wat maakt *kruiken, lampen, zadels en tentpinnen* nu zo interessant? In deze boekenserie, die voor zover ik weet uniek is in het Nederlandse taalgebied, ga je ontdekken hoe alledaagse voorwerpen *sleutels* zijn tot een andere, bovennatuurlijke wereld.

De voorwerpen die Jaap Bönker in deze drie boeken beschrijft, maken deel uit van de antropologische collectie van de Bijbelse Cultuur Stichting. Een stichting die tien jaar geleden door ons is opgericht, omdat we mensen in aanraking willen brengen met de (oosterse) wereld van de Bijbel. We nemen je graag mee op een ontdekkingsstocht naar ‘wijsheid van toen, voor het leven nu’ – zoals onze slogan al sinds de oprichting luidt.

Jaap had voor zijn werk toen al tientallen reizen naar het Midden-Oosten gemaakt. Na elke reis kwam hij met de meest eigenaardige voorwerpen thuis, vaak opgedoken in een obscuur antiekwinkeltje aan een verlaten weggetje in een of ander Arabisch dorpje. Steeds vaker overigens tot leedwezen van zijn vrouw Renske, die haar huis langzaam maar zeker zag veranderen in een museum van oude oosterse ambachten. Maar waar sommigen in de voorwerpen vooral ‘kitsch’ zien of een uit de hand gelopen hobby, zien Jaap en ik vooral betekenisvolle verhalen. Eigenlijk op dezelfde manier als de mensen die je tegenkomt in de Bijbel. Zij wijzen continu op dingen of gebeurtenissen in de wereld om hen heen.

Anders dan onze westerse cultuur, die vooral tekstueel, conceptueel en abstract is, leefde het oude Israël (en ook andere volken in het Midden-Oosten) vanuit een *beeldcultuur*. In plaats van abstracte begrippen gebruikte men aanwijsbare voorwerpen en rituelen om elkaar te vertellen waar het echt om gaat en wat echt belangrijk is in het leven. Die beelden spraken tot het hart, tot de *verbeelding*.

Een lamp gaf niet alleen licht, maar werd een symbool van leven, hoop en de tegenwoordigheid van God. Een *kleed* bood warmte en bescherming,

maar vertelde ook over roeping en identiteit. De *sandalen* die men droeg, herinnerden aan het wandelen in geloof. Zelfs een *touw*, zo eenvoudig als het lijkt, werd een krachtig symbool van verbondenheid en trouw. Gewone dingen werden in het oude Israël dragers van zingevende geloofstaal.

Symboliek, zo laat ik tijdens lezingen zien, is de meest natuurlijke vorm van communicatie. In elk geval in de Bijbel. De oude Israëliet begreep direct de associatie tussen leiderschap en een *herdersstaf*, die gebruikt werd om de kudde bijeen te houden en in de goede richting te bewegen. De verwijzing naar dat voorwerp was voldoende om iemand te bepalen bij de essentie van leiderschap.

Hoe anders is dat in onze tijd en cultuur. Met symboliek kunnen wij vaak niet zoveel. Omdat het eerder poëtisch is dan rationeel. Als westerlingen hebben wij geleerd om te denken met ons hoofd in plaats van ons hart. We *beredeneren* liever dan dat we ons *verbeelden*. Maar daardoor ontgaat ons ook veel van de wijsheid en rijkdom die in de bijbelse verhalen verscholen ligt. Wijsheid, *chochma* in het Hebreeuws, is in de westerse cultuur steeds meer gereduceerd tot iets intellectueels – tot kennis en rationeel inzicht. Terwijl in het oude Midden-Oosten wijsheid veel meer een levenshouding was, geworteld in de ervaring en in het besef dat JHWH (de Hebreeuwse naam van God) onzichtbaar aanwezig is in het gewone en alledaagse.

Deze boekenserie wil je ‘de wijsheid van toen’ laten ontdekken. Zoals een archeoloog laag voor laag het stof van de tijd wegborstelt, zo laat Jaap bijbelse voorwerpen weer spreken. In elk deel neemt hij je mee langs een aantal voorwerpen die hij verzameld heeft en die elk op *typische* wijze iets zichtbaar maken van het grote verhaal, waar wij allemaal deel van uitmaken. Ze nodigen uit tot vertraging, tot aandachtig kijken, tot het vinden van betekenis in het gewone. Ik nodig je van harte uit om niet alleen te lezen, maar vooral ook te kijken en te overdenken. Laat de beelden tot je hart spreken. Want de dingen hebben zin – als je het wilt zien.

Woudenberg, januari 2026

Ruben Hadders, directeur *Bijbelse Cultuur Stichting*

Inleiding

Israël was een volk van kleine gemeenschappen, verbonden door bloed, grond, verbond en geloof. Voor wie een beter begrip wil krijgen van de verhalen in de Bijbel – de verhalen van dit eeuwenoude volk – is het waardevol om te kijken naar hoe Abraham en zijn nakomelingen vorm en betekenis gaven aan het dagelijks leven.

HUIS EN FAMILIE

Het leven van de Hebreëën ('mensen van de overkant'), zoals de Israëlieten oorspronkelijk genoemd werden, speelde zich grotendeels af in en rondom het 'bet'av', het vaderhuis in het Hebreeuws. Dit was geen gezin zoals wij dat kennen, van een stel ouders met een paar kinderen, maar een uitgebreid huishouden waarin meerdere generaties samenleefden: de grootvader als hoofd, zijn zonen met hun vrouwen en de kleinkinderen. Bij welvarende families woonden vaak ook knechten en vreemdelingen.

In de tijd van de aartsvaders sliepen zij in tenten van geiten- of kamelenhaar, die gemakkelijk op te breken waren wanneer nieuwe weidegronden gezocht moesten worden. Later, toen het volk zich gesetteld had in Kanaän, werden deze tenten ingeruild voor eenvoudige lemen huizen. Deze stonden dicht bijeen, vaak rondom een gemeenschappelijke binnenplaats waar het dagelijks leven zich afspeelde. De lemen muren hadden kleine raampjes of zelfs helemaal geen vensters, waardoor het leven zich voornamelijk buitenshuis voltrok.

Voor de Hebreeën was een huis niet zozeer een fysieke plek, maar een leefgemeenschap die hun identiteit en lot bepaalde. De vader was weliswaar het hoofd, maar vrouwen – vooral moeders en grootmoeders – speelden een cruciale rol in het doorgeven van waarden en tradities.

Een Hebreeuwse vrouw vond je vooral in en om het huis. Het was haar domein en ook haar eer om voor een goed draaiend huishouden te zorgen. Een groot deel van de dag was ze bezig met voedsel bereiden, water halen, kleding maken en de kinderen verzorgen. Tijdens de schemering in de vroege ochtend liep zij met een waterkruik op het hoofd of op de heup naar de bron of put van het dorp, waar de vrouwen uit de buurt elkaar ontmoetten en het laatste nieuws bespraken. Eenmaal weer thuis vermaalde zij graan tussen twee maalstenen tot meel, een monotoon karwei dat uren in beslag nam. Daarnaast weefde en verwerkte zij wol en linnen tot kleding en dekens, vaak zittend in de schaduw van de tent terwijl zij de kinderen in de gaten hield.

Hoewel de vrouw formeel ondergeschikt was aan haar man, werd haar rol binnen het huis zeer gewaardeerd. Zij ‘bouwde het huis’ in sociale zin. Het boek Spreuken beschrijft de ideale huisvrouw als iemand die altijd bezig is, ‘ze waakt over haar huishouding, nietsdoen is haar onbekend’ (31:27). Zij was de motor van het dagelijks leven.

De man des huizes vervulde doorgaans de rol van kostwinner en beschermer. In een agrarische samenleving, zoals Israël was, betekende dit dat mannen het land bewerkten, wijngaarden en olijfbomen onderhielden, en zich bezighielden met ambachtelijk werk zoals timmeren, pottenbakken of metaalbewerking. Zes dagen per week werd er hard gewerkt, van zonsopgang tot zonsondergang. Op de zevende dag, de sabbat, werd er gerust. Die rustdag had een sociale waarde, maar was ook vooral van religieuze betekenis. Het was een moment om opnieuw bepaald te worden bij ‘de zin der dingen’.

Als opvoeder en morele leider leerde de vader zijn kinderen discipline, trouw en vakmanschap. Hij onderwees hen in de verhalen van hun voorvaders en de wetten van Mozes. ‘Luister, Israël: de Heer, onze God, de Heer is de enige! Heb de Heer, uw God, lief met heel uw hart en met heel uw ziel

en met heel uw kracht. Houd de geboden die ik u vandaag opleg steeds in gedachten. Prent ze uw kinderen in en spreek er steeds over, thuis en onderweg, als u naar bed gaat en als u opstaat' (Deuteronomium 6:6-7).

Ook was het zijn verantwoordelijkheid om het gezin te beschermen tegen gevaren van buitenaf. In tijden van conflict vormden mannen de verdedigingslinie van de gemeenschap.

Oudere, ervaren mannen werden gezien als de wijzen van de gemeenschap en vormden een informeel dorpsbestuur. Zij waren vaak te vinden op de centrale ontmoetingsplek van de gemeenschap, meestal bij de dorpspoort of het plein rondom de waterbron. Bij geschillen tussen dorpsgenoten traden zij op als bemiddelaars en rechters om lokale problemen op te lossen en de orde te bewaren. In latere tijden kon men ook nog naar een hoger gezag stappen, zoals een rechter of koning, maar meestal werden zaken onderling opgelost. Deze rechtspraak was niet juridisch en formeel zoals tegenwoordig, maar relationeel. Gerechtigheid, 'tsedaqah' in het Hebreeuws, was nauw verbonden met barmhartigheid en had als doel relaties te herstellen. Het ideaal daarbij was 'shalom', een toestand van harmonie, waarin ieder zijn plek had en niemand tekortkwam.

Kinderen golden als zegen van God en verzekering voor de toekomst. Een gezin telde meestal vijf tot tien kinderen, al haalden niet alle kinderen de volwassen leeftijd - destijds rond 13 jaar - vanwege hoge kindersterfte. Speelgoed was schaars, aparte kinderkamers bestonden niet. Kinderen groeiden op te midden van volwassenen en werden gevormd door de hele gemeenschap. Al op jonge leeftijd kregen zij eenvoudige taken: oppassen op jongere broertjes of zusjes, vee hoeden, water halen. Sociale rollen werden al vroeg geoefend: jongens keken op naar hun vader, meisjes naar hun moeder. Zo leerden zij wat later van hen verwacht werd. Jongens werden naarmate ze tiener werden steeds meer betrokken bij mannenwerk, zoals akkerbouw en timmerklussen, of gingen met karavanen mee naar de stad om producten te verhandelen op de markt. Meisjes werden vaak al vroeg uitgehuwelijkt, in hun late tienerjaren, en trokken dan in bij de familie van hun echtgenoot. Dit betekende dat een dochter op een dag het bet'av van haar vader verliet om deel te worden van het bet'av van haar

schoonvader. Toch was er altijd een sterkte loyaliteit richting de geboortefamilie. Zo ontstonden door huwelijken nieuwe banden tussen families en dorpen.

ZORG VOOR ZIEKEN EN ZWAKKEN

In een tijd zonder moderne gezondheidszorg en sociale voorzieningen lag de verantwoordelijkheid voor zorg volledig bij de familie en gemeenschap. Wanneer iemand ziek werd, vond de verpleging thuis plaats. Meestal waren het de vrouwen in het huishouden die de zieke verzorgden met eenvoudige remedies: kruidenmengsels tegen koorts, kompressen om wonden te reinigen, honing als zalf. Kennis daarover ging over van generatie op generatie. Soms stond iemand in de buurt bekend als genezer of kruidendeskundige (vaak een ervaren vrouwvroed) en werd die ingeschakeld voor advies. In ernstige gevallen kon men terecht bij de priester. Die vormde als het ware het centrum van de volksgeneeskunde en hielp bij het beoordelen van ziekten, vooral huidaandoeningen die als onrein werden beschouwd. Meestal bleef de zorg echter informeel en lokaal.

De zorg voor ouderen was een vanzelfsprekende plicht van de kinderen. ‘Toon eerbied voor uw vader en uw moeder. Dan zult u lang leven in het land dat de Heer, uw God, u geven zal’ gebiedt het vijfde gebod van Mozes (Exodus 20:12). Ouderen hoefden geen zware arbeid meer te verrichten, maar bleven waardevol door hun wijsheid en ervaring. Zij pasten op kleinkinderen, deden zittend werk zoals het schoonmaken van graan, en namen de rol van raadgever op zich. Vertellend gaven zij hun verhalen en levenslessen door aan volgende generaties.

Bijzondere aandacht was er voor weduwen en wezen, die zonder man of vader door het leven moesten. In deze patriarchale samenleving waren dat de meest kwetsbaren, want zij misten hun kostwinner en beschermer. De wet van Mozes roept herhaaldelijk op tot bescherming van deze groepen: ‘Weduwen en wezen mag je niet uitbuiten’ (Exodus 22:21). De Israëlieten zagen het als het kenmerk van een rechtvaardige gemeenschap dat juist voor hen goed gezorgd werd. Weduwen werden vaak opgenomen in het huishouden van een broer of andere mannelijke verwant van de over-

ledene, zodat zij onder diens bescherming vielen. Wezen werden vrijwel altijd door familie geadopteerd of door buren verzorgd alsof het hun eigen kinderen waren. Het idee dat iemand apart werd behandeld, was ondenkbaar - deze kinderen groeiden volwaardig op binnen het nieuwe gezin.

Buren vormden een essentieel sociaal vangnet. Bij ziekte of tegenslagen brachten zij eten of hielpen met dagelijkse werkzaamheden. Bij vreugde én verdriet stond de gemeenschap paraat. Bruiloften waren dorpsfeesten waarbij iedereen werd uitgenodigd, bij begrafenissen werd gezamenlijk gerouwd.

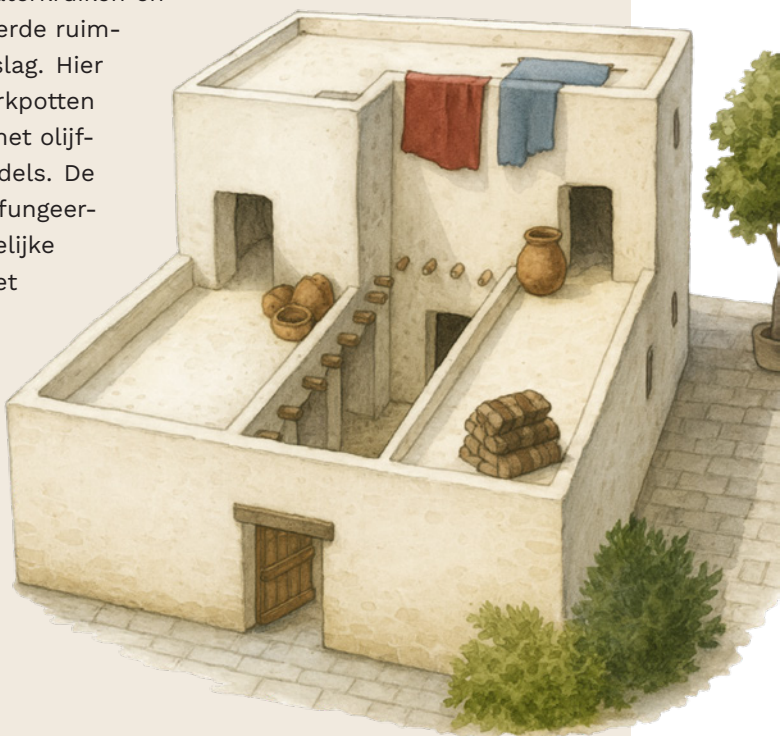
Onder buren bestond een cultuur van delen en geven die nog altijd kenmerkend is voor het Midden-Oosten. Bij een uitgebreide maaltijd bracht men altijd eerst iets naar de buren. Had een familie een feestmaal bereid of extra brood gebakken, dan werd er aangeklopt bij de buurvrouw met een schaal vol eten. Het was een ongeschreven regel: je deelt wat je hebt en gunt de ander een deel voordat je zelf geniet. Zo ging niemand in de gemeenschap met honger naar bed zolang een ander nog iets op tafel had. Deze onderlinge zorg bracht ook sociale controle met zich mee. Iedereen wist van elkaar, individualisme was een onbekend begrip. Je behoorde altijd tot een familie, een stam, een plaats. Dit kon een voordeel zijn, maar soms ook een beperking. Normen en waarden werden collectief gehandhaafd. Wie zich misdroeg of de gemeenschap schaadde, werd daarop aangesproken. In extreme gevallen kon iemand worden buitengesloten en verbannen. Toch gebeurde dat niet veel: om te overleven was de gemeenschap juist hard nodig. Mensen pasten zich daarom aan elkaar aan. Waar dit in onze individualistische samenleving vaak als een zwakte wordt gezien, vormde dit juist de kracht van de Hebreeuwse gemeenschap.

GEMEENSCHAP EN GASTVRIJHEID

Een van de meest kenmerkende aspecten van de Hebreeuwse cultuur was de ruimhartige gastvrijheid jegens vreemdelingen. Dit was meer dan een vriendelijk gebaar - het was een heilige plicht. Vreemdelingen, vaak mensen op doorreis, waren volledig afhankelijk van de goedheid van de plaatselijke bevolking, want herbergen waren schaars. Het was daarom een erezaak om een onbekende reiziger die bij de dorpspoort kwam - bij-

Een vierkamerhuis was de typische woonvorm in Kanaän. Deze dankt zijn naam aan de vierkante of rechthoekige plattegrond en telde meestal drie of vier ruimten. Het ontwerp was verrassend functioneel: drie lange ruimten lagen naast elkaar, gescheiden door rijen stenen pilaren of lemen tussenmuren, met daarachter een brede vierde ruimte die zich uitstreckte over de hele breedte van het huis. De muren waren opgetrokken uit ongebakken leemstenen, gemengd met stro voor extra stevigheid. Het dak bestond uit houten balken bedekt met een laag leem en stenen, die werd gladgestreken en regelmatig onderhouden om regenwater te weren. Door deze bouwwijze bleven de huizen koel in de zomerhitte en warm tijdens koude wintersnachten.

Elke ruimte van het vierkamerhuis diende een eigen doel. Het voorste gedeelte fungeerde vaak als stal voor de kostbare kudde – geiten, schapen en soms een ezel of os. 's Avonds werden de dieren binnengebracht, waar zij beschut waren tegen roofdieren en dieven. Het zachte geblaat en de warme aanwezigheid van het vee waren vertrouwde elementen van het huiselijk leven. De dieren leverden niet alleen melk, wol en vlees, maar hun lichaamswarmte hielp ook het huis verwarmen tijdens koude nachten. Een tweede ruimte deed dienst als werkruimte van de vrouwen: hier stonden de maalstenen, waterkruiken en het weefgetouw. Een derde ruimte deed dienst als opslag. Hier stonden grote aardewerkpotten met graan en kruiken met olijfolie, wijn, vijgen en dadels. De brede achterruimte fungeerde als gemeenschappelijke woonruimte waar het gezin bij elkaar kwam voor maaltijden en waar gasten werden ontvangen.

Boven de begane grond bevond zich vaak een gedeeltelijke houten verdieping, bereikbaar via een ladder of smalle houten trap. Deze aliyah diende als slaapvertrek voor de familie. Matten en wollen dekens werden 's avonds uitgerold en 's ochtends weer opgeborgen. Privacy werd gecreëerd door hangende doeken of lichte tussenwanden van riet. Via een buitentrap kon het platte dak worden bereikt – misschien wel de meest veelzijdige ruimte van het huis. Het dak was veel meer dan een afdekking; het was een extensie van de leefruimte die gedurende het hele jaar intensief werd benut. In de zomer spreidden vrouwen hier graan, gerst en gedroogde vijgen uit om te drogen in de felle zon. De gouden korrels werden regelmatig omgescheept om gelijkmatig te drogen. Op hete zomeravonden bracht het hele gezin hier de nacht door, genietend van de verkoelende bries en de sterrenhemel.

voorbeeld een handelaar of een familie op de vlucht voor hongersnood - onderdak en voedsel te bieden. Vaak nam de oudste of voornaamste man in de poort het initiatief: 'Kom in mijn huis, eet met ons mee, overnacht onder mijn dak'. We zien deze gastvrijheid prachtig geïllustreerd in het verhaal van Abraham die drie onbekende bezoekers ontvangt bij de eiken van Mamre: 'Onmiddellijk snelde hij de tent uit, naar hen toe. Hij boog diep en zei: 'Heer, wees toch zo goed uw dienaar niet voorbij te gaan' (Genesis 18:2). Abraham haast zich om water te brengen voor hun voeten, laat een feestmaal bereiden van het beste kalf, en bedient hen persoonlijk.

Gastvrijheid was een kwestie van eer, de goede naam van de gastheer en zijn gemeenschap stond op het spel. Het was ook een godsdienstige kwestie: de Israëlieten geloofden dat God hen zegende naar de mate van gastvrijheid die zij betoonden. Maar er was ook een praktische reden: in een gevaarlijke wereld maakte gastvrijheid reizen veiliger voor iedereen. En wie weet was je morgen zélf die vreemdeling die hulp nodig had.

Israël kende ook inwonende vreemdelingen, 'gerim' genoemd. Dit waren mensen van buiten die waren opgenomen in een Hebreeuwse gemeenschap. Hoewel zij anders waren van afkomst en soms van geloof, konden

zij op dezelfde bescherming rekenen als de rest van de gemeenschap. Gastvrijheid gold als fundamentele waarde. Behandel de ander zoals je zelf behandeld wilt worden. Vreemdelingen, maar ook armen, weduwen en wezen, werden niet gezien als een last, maar juist als toetssteen van het morele gehalte van de gemeenschap. De wet van Mozes roept herhaaldelijk op tot bescherming van deze kwetsbaren: 'U moet vreemdelingen met liefde behandelen, want u bent zelf vreemdelingen geweest in Egypte' (Deuteronomium 10:19). Deze houding zorgde niet alleen voor leven en veiligheid, maar werd in Israël ook gezien als het belangrijkste kenmerk van een zinvol en godsdienstig leven.

ZIN EN BETEKENIS

Wie dit alles overziet, wordt duidelijk hoe cruciaal het bet'av, het huis van de vader, was als fundament van de samenleving. Het was meer dan een gezin - het was een leefgemeenschap in het klein, een model waarop uiteindelijk heel het volk functioneerde. Iedere Hebreëer maakte deel uit van een bet'av, meerdere huizen vormen samen een clan ('mishpacha'), en meerdere clans vormden een stam. In totaal kende Israël twaalf stammen, elk met hun 'eigenaardigheden', maar verbonden door een gedeelde geschiedenis en wet ('torah').

Een Hebreëer in de bijbelse tijd leefde in het besef onderdeel te zijn van een groter geheel, waarin ieder zijn plek had. Je familie en gemeenschap waren je zekerheid maar ook je trots. Je droeg letterlijk de naam van je vaderhuis met je mee - je was 'zoon van' of 'dochter van' - en dit stimuleerde gedrag dat het collectief ten goede kwam. Een goede naam straalde af op het hele huis, een slechte naam evenzo.

De zin en betekenis van het leven werd dus niet primair gevonden in de tempel of synagoge, maar in het 'bet'av' en de dagelijkse dingen die je voor en met elkaar deed. In die eenvoudige, maar diepgaande onderlinge zorg lag het geheim van een zinvol leven.

HOOFDSTUK 1

Bakplaat

*‘Neem u een ijzeren bakplaat
en zet die als een ijzeren muur
tussen u en de stad’*

– Ezechiël 4:3

In de wereld van de Bijbel was de bakplaat – in het Hebreeuws ‘machabat’ of ‘masreth’ – een onmisbaar voorwerp in elk huishouden. Wat op het eerste gezicht een eenvoudig kookgerei lijkt, blijkt bij nadere beschouwing een symbool van leven, gemeenschap en toewijding aan God.

BESCHRIJVING EN GEBRUIK

De bakplaat was een platte, ondiepe schijf van metaal, meestal koper of brons, met opstaande randen om te voorkomen dat deeg eraf gleed. Ze werd direct boven het vuur geplaatst, rustend op drie of vier stenen. In de vroegste tijden waren bakplaten van aardewerk, maar later maakte men ze van metaal, dat de hitte beter geleidde.

Op de machabat werd brood of koeken gebakken, het dagelijks voedsel van het volk Israël. Brood was niet alleen voeding, maar ook een teken van overvloed en zegen. Elke familie had een eigen bakplaat, bij bedoeïenen

hoorde zij tot de standaarduitrusting van het gezin. Wanneer ovens niet beschikbaar waren, was de bakplaat onmisbaar. De geur van vers brood bij het ochtendvuur stond symbool voor huiselijkheid en verbondenheid.

BELANG VOOR ISRAËL

De bakplaat komt al vroeg voor in de bijbelse offerpraktijk. In Leviticus wordt beschreven hoe graanoffers op de machabat werden bereid: 'Een graanoffer dat op de bakplaat wordt bereid, moet bestaan uit tarwebloem vermengd met olijfolie; het deeg moet ongedesemd zijn' (Leviticus 2:5).

Het brood dat op de bakplaat werd gebakken, kon dienen als dankoffer – een tastbare uitdrukking van dankbaarheid voor Gods zegen.

Ook tijdens Pesach speelde de bakplaat een rol. In de Talmoeed wordt besproken hoe 'matzah', het ongezuurde brood, op een bakplaat werd gebakken om te voorkomen dat het kon rijzen. Dit herinnerde het volk aan de haastige uittocht uit Egypte, toen er geen tijd was om het brood te laten gisten. Zo werd de bakplaat ook een herinnering aan verlossing en gehoorzaamheid.

GEESTELIJKE BETEKENIS

De bakplaat is een beeld

van loutering en vorming. Zoals het deeg door vuur wordt omgevormd tot brood, zo wordt de mens gevormd door de beproevingen van het leven. Het bakproces is een metafoor voor geestelijke rijping: wat rauw begint, wordt door warmte en tijd iets voedzaams.

Ezechiël gebruikt de bakplaat als symbool van oordeel. Hij moet een ijzeren bakplaat tussen zichzelf en de stad Jeruzalem plaatsen, als teken dat God Zijn aangezicht tegen de stad keert (Ezechiël 4:3). Het metaal, dat vuur weerstaat, wordt hier een beeld van onverbiddelijke vastheid. Gods besluit staat vast.

Maar de bakplaat verwijst ook naar nabijheid: het moment waarop mensen elkaar ontmoeten rond het dagelijks brood, is ook een moment van

besef dat de mens van God afhankelijk is. Jezus leert bidden: 'Geef ons vandaag het brood dat wij nodig hebben' (Matteüs 6:11).

Zo herinnert de machabat eraan dat zelfs het meest alledaagse werk, zoals het bakken van brood, een diepere zin heeft. In de warmte van het vuur wordt niet alleen brood gebakken, maar ook geloof geoefend.

DE BAKPLAAT IN DE BIJBEL EN DE TALMOED

- Leviticus 2:14 – *Offer van geroosterde, gekneusde korrels.*
- Tractaat Pesachiem – *Discussie over het bereiden van matzah op een bakplaat.*
- Matteüs 6:11 – *Het gebed om dagelijks brood.*
- Exodus 12:8 – *Het gebruik van ongezuurd brood tijdens Pesach.*
- Leviticus 7:9 – *Het gebruik van de bakplaat voor offergaven.*